

Giornate della Geografia 1994: Maantieteen päivät Italiassa, Università di Padova, 12.–13. 5. 1994

JUSSI S. JAUHIAINEN

Maantieteen laitos, Turun yliopisto

Maantieteen asema Italian yliopistoissa ja kouluissa on varsin erikoinen. Suurin osa yliopistojen maantieteen laitosten opettajista ja tutkijoista ei ole valmistunut maantieteen koulutusohjelmasta ja sama tilanne toistuu kouluissa. Maantieteen institutionaalinen asema on siis hyvin heikko, mitä todistaa se, että vain yhdestä yliopistosta Italiassa voi valmistua »maantieteilijäksi». Tämä varsin erikoinen tilanne on yksi syy siihen, että Italiassa harrastettava maantiede on jäänyt varsin tuntemattomaksi niin ulkomailla kuin maan sisäises-tikin. Toisaalta myös aivan viime vuosiin asti italialaisten maantieteilijöiden kontaktit ulkomaille ovat olleet suhteellisen vähäisiä ja ne ovat rajoittuneet usein roomalaisen kielialueen maihin, joten esimerkiksi englannin- tai saksankieltä hyvin osaavia italialaisia maantieteilijöitä on suhteellisen vähän, mikä luonnollisesti rajoittaa »italialaisen» maantieteen tuntemuksen leviämistä. En kuitenkaan lähde laajemmin tarkastelemaan maantieteen oppihistoriallista kehitystä Italiassa tässä yhteydessä, vaan vuonna 1994 järjestettyjä maantieteen päiviä Italiassa, joiden avulla oli mahdollista tutustua Italian maantieteen nykytilaan. Mainitsen kuitenkin maantieteen asemasta Italiassa kiinnostuneille seuraavat lähteet: Cori (1984), Fulvi (1988) ja Jauhiainen (1994).

Maantieteen päivät järjestettiin 12.–13. toukokuuta 1994 Padovan 772 vuotta vanhassa yliopistossa, jossa jo Galileo Galilei luennoi aikoinaan, »esimaantieteellisistä» teemoista ja jonne varsinainen maantieteen oppituoli perustettiin 1870-luvulla. Päivien järjestäjinä toimivat paikallinen maantieteen laitos sekä toinen Italiassa vaikuttavista maantieteen järjestöistä »A.Ge.I.» (*Associazione dei Geografi Italiani*) eli italialaisten maantieteilijöiden järjestö. Tämä järjestö on nimenomaan maantieteen ja maantieteilijöiden organisaatio, kun taas toinen valtakunnallinen organisaatio, 127 vuotta vanha »S.G.I.» (*Società Geografica Italiana*) eli italialainen maantieteellinen yhdistys, joka myös järjestää vuosittain »maantieteelliset päivät», on enemmän »*Royal Geographic Society* -tyyppinen», myös muita tieteenaloja sisältävä organisaatio.

Kahden päivän ajaksi Padovaan kokoontui noin 250 italialaista »maantieteilijää» eli maantiedettä muodossa tai toisessa opettavaa ja tutkivaa henkilöä. Edellä viittaamastani maantiedettä muodossa tai toisessa opettavaa ja tutkivaa henkilöä. Edellä viittaamastani maantieteen institutionaaliseen asemasta johtuen suurin osa osallistujista (ja samalla yliopistomaantieteilijöistä ja oppitulojen haltijoista) oli yli 50-vuotiaita ja miehiä; alle 35-vuotiaita joukossa oli vain vajaa kaksikymmentä. Suurin osa osallistujista oli yliopistojen professoreja, opettajia ja tutkijoita maantieteen laitoksilta, mutta vähemmistönä olivat ne, joilla oli maantieteilijän peruskoulutus. Useat osallistujista olivat valmistuneet aikoinaan taloustieteestä, kauppatieteistä tai geologiasta.

Ohjelmaltaan päivät koostuivat neljästä kahden tunnin paneelikeskustelusta, useista työryhmistä ja hallinnollisista kokouksista. Paneelikeskusteluihin oli kutsuttu osallistujia maantieteen laitoksista, yliopistohallinnosta, alue- ja keskuhallinnon organisaatioista, poliittisista järjestöistä ja yritysmaailmasta. Tyypillistä italialaiselle keskustelulle maantieteestä kenties onkin se, että maantieteen olemukseen liittyviä argumentteja esittävät myös »ei-maantieteilijät», jolloin tiettyjen peruskäsitteiden tulkinnan eroavuus on jopa haitaksi. Paneelikeskustelujen lisäksi järjestettiin työryhmien (12 kpl) tapaamisia, joissa oli joko 1–2 alustusta tai esitettiin ja suunniteltiin työryhmän toimintaa. Työryhmät siis toimivat ympäri vuoden järjestäen tapaamisia, seminaareja, konferensseja ja tutkimusprojekteja. Maantieteen päivien yhteydessä ne esittävät tuloksiaan laajemmalle yleisölle, osa myös posterien muodossa. Päivien aikana oli tarjolla laaja italialaisten maantieteen julkaisujen kustantajien näyttely, sillä huolimatta vähäisestä maantieteilijöiden määrästä on maantieteen oppikirjojen julkaisu yleistä, koska maantiede kuuluu pakollisena 3–8 kirjan tenttipaketin mm. humanististen tieteiden opiskelijoille ja oppikirjojen ostaminen on yleistä. Merkittävä osa Italian maantieteen päivien annista koostui siis tiedottamisesta missä mennään maantieteessä ja minne. Tätä teemaa valottivat myös lukuisat kommenttipuheenvuo-

rot liittyen paneelikeskusteluihin. Lisäksi merkittävänä antina oli ohjelmien välillä sekä illalla viirinnyt vapaamuotoinen ja epävirallinen keskustelu maantieteestä.

Ensimmäisen päivän avasi paneelikeskustelu teemana 'yliopisto, autonomia, tutkimus ja alue', jossa tarkasteltiin yliopiston asemaa, valtaa ja vastuuta paikallisena vaikuttajana. Yliopistoille ja niiden laitoksille toivottiin lisää autonomiaa, mutta samalla korostettiin vastuuta tuloksista ja esitettiin arvioita yliopiston johtamisesta osittain yritysorganisaatiomallien mukaisesti. Massojen koulutus vai erikoisosaamisen kehto on polttava dilemma italialaisessa yliopistomaailmassa, mutta erityisesti korostettiin yliopiston uutta roolia aktiivisena paikallisten kysymysten ratkaisijana (esimerkiksi aluepolitiikan asiantuntijakysymykset), yritysten tarpeiden tyydyttäjänä (tuotekehittely) ja alueella olevan väestön täydennyskouluttajana.

Päivän päättävän paneelikeskustelun teema oli »pakollinen» eli maantieteen tulevaisuus, jota arvioivat tunnetut ulkomaiset professorit Ann Buttimer, Dennis Cosgrove ja Claude Raffikin italialaisen Franco Farinellin esittämien teemojen saattelemina. Mainittakoon, että keskustelu käytiin kokonaisuudessaan joko italian- tai ranskan kielellä. Buttimer lähestyi maantiedettä oman biografiansa kautta, Cosgrove näki henkilökohtaisena maantieteen lähtökohtanaan fantasian ja Raffikin montesquieuilaisen ajatusmaailman. Alustajat esittivät näkemyksensä maantieteen institutionaalisen kehityksestä, kukin omasta maastaan eli Italiasta, Irlannista, Sveitsistä ja Isosta-Britanniasta, jonka jälkeen keskustelu tiivistyi maantieteen tulevaisuuteen. Buttimer jakoi maantieteen kehityksen siten, että 1960-luvulle asti teemana oli havainnointi, siitä 1980-luvulle osallistuminen, 1980-luvulla tulkinta ja 1990-luvulla jälleen havainnointi. Hän näki kuitenkin tulevina nousevina tekijöinä maantieteilijöiden omaehtoisen koulutuksen, emansipaation ja toiminnan. Cosgrove puolestaan osoitti miten nuoret ja naiset ovat tulossa yhä laajemmin mukaan maantieteen keskusteluun ja virkoihin pieniin yliopistoihin, mutta miten tärkeät oppituolit ovat edelleen »vanhojen miesten» hallussa. Tämä aiheuttaa tieteenalan sisäisiä ristiriitoja, sillä resursseja keskitetään yhä enemmän tunnetuihin yliopistoihin. Raffikin polemisoi ihmismaantieteen nykytilannetta ja osoitti tilanteen syntyneen ihmisen halusta »vapautua» luonnosta. Tästä on ollut seurauksena mm. ympäristökysymysten jääminen taustalle ihmismaantieteessä varsin pitkään. Hänen mukaansa 'homo geographicus' edelleen tarkastelee

maailmaa puuttumatta epäkohtiin konkreettisen toiminnan kautta.

Toisen päivän avasi teema, joka tarttui ajankohtaiseen aiheeseen »maantieteen rooli kansainvälisessä kehitysyhteistyössä». Toisaalta katsottiin, että maantieteen heikkous on siinä, että se on pyrkinyt tähän asti vain esittämään »valokuvan» todellisuudesta alueellisen kuvauksen kautta, toisaalta katsottiin, että maantiede tarjoaa hyvän lähtökohdan nykyisin suosittuun monitieteiseen tutkimukseen. On kuitenkin muistettava, että osaaminen on ratkaiseva tekijä, eikä pelkkä tieteenalan tarjoama mahdollisuus.

Maantieteen päivät päättävän paneelikeskustelun teema oli tuotannon aluedynamiikka ja sen heijastus työllisyyteen. Teollisen tuotannon rakennemuutoksen problematiikka on heijastunut alueellisesti erityisen voimakkaasti Italiassa, esimerkkinä oli Etelä-Italiaa tukenut raskaaseen teollisuuteen perustunut Mezzogiorno-projekti ja tämän teollisuuden nykyinen kriisi. Samaan aikaan pohjoisen »teollisen kolmion» Genova-Milano-Torino kehittäminen 1960-luvulla loi voimakkaan muuttoliikkeen etelästä pohjoiseen, mutta nykyisin tämän alueen perinteinen raskas teollisuus on kriisiytynyt ja ilman työvoiman uudelleen koulutusta monien etelästä muuttaneiden tilanne on vaikea. Maan uuden oikeistohallituksen yksityistämispolitiikalla katsottiin olevan alueellisia vaikutuksia, esimerkiksi Pohjois- ja Etelä-Italian välille mahdollisesti kasvavien taloudellisten erojen myötä.

Työryhmät olivat sekä kooltaan (5–35 henkilöä) että teemoiltaan hyvin vaihtelevia ja niistä esimerkkeinä ovat 'Maantieteen, kartografian ja löytöretkeän historia', 'Luostari ja linna italialaisessa maisemassa', 'Maaseutualueiden vertaileva maantiede', 'Vuoristoalueiden aluedynamiikka', 'Italiaan suuntautuva muuttoliike ja sen alueelliset vaikutukset', 'Energialähteiden maantieteellinen analyysi', 'Informaatiojärjestelmät maantieteen opetusmetodeina', 'Ympäristöriskien kartoitus', 'Informaatiotalous ja teollisuustilan organisaatio', 'Italia kansainvälisessä kontekstissa', 'Human Dimensions Programme – Urban Change Unit', 'Territoriaaliset prosessit Afrikassa'. Työryhmien tuloksista julkaistaan vuosittain yhteinen julkaisu sekä varsinaiset erilliset työryhmien tutkimusraportit.

Italian maantieteen tulevaisuuden näkymiä oli havaittavissa »nuorisosaoston» eli väitöskirjan tekijöiden kokouksessa. Väitöskirja institutionaalisen oppinäytteenä on olemassa Italiassa vasta 1980-luvulta lähtien, joten maantieteilijöiden jatkokoulutuksen puitteet ovat vasta hioutumassa. Tällä hetkellä järjestelmä toimii siten, et-

tä laitokset valitsevat harvat jatko-opiskelijat tiukan karsinnan perusteella ja myöntävät valituille niukan apurahan kolmeksi vuodeksi, jonka päätteeksi odotetaan väitöskirjan valmistuvan. Ylhäältä professoritasolta käsin esitettiin yhtenäisempää jatkokoulutusta, mutta toisaalta alhaalla jatko-opiskelijatasolla tähän ajatukseen suhtauduttiin sekä varauksellisesti että hyvin kielteisesti.

KIRJALLISUUS

- Cori, Bernardo (1984). Italy. *Teoksessa* Claval, Paul & Ron J. Johnston, (eds.): *Geography since the Second World War*. Croom Helm, London.
- Fulvi, Fulvio (1988). *Lineamenti di storia della geografia in Italia*. Giappichelli, Torino.
- Jauhiainen, Jussi S. (1984). Maantieteen oppihistoriallinen kehitys Italiassa ja sen nykytilanne. *Mimeo*.